

9. „Blahoslavení čistého srdce“: Člověk a jeho vnitřní cesta.

Michael McDermott: Wall I Must Climb

„O těch nejlepších věcech se vůbec nedá mluvit; ty druhotně nejlepší zůstávají téměř vždy nepochopeny; život tak trávíme mluvením o věcech třetího řádu“.¹

(H. Zimmer, 1890-1943)

„Co jsou věci třetího řádu?“

„Co jsou věci druhotně nejlepší?“

„Co jsou věci nejlepší?“

Co je srdce?

Co je čistý?

Co je „čistého srdce“?

Výklad blahoslavenství

„Blahoslavení čistého srdce, neboť oni uzří Boha“ (Mt 5,8)

Čistého srdce

Nejprve se však budeme zabývat tím, co znamená slovo „srdce“, a pak hledat význam spojení „čisté srdce“.

(1) srdce

Slovo „srdce“ je v NZ použito celkem 156x, jemu podobná slova jako „duch“ 379x a „duše“ 101x. Pokusíme se zjistit, co tímto slovem míní Matouš, který je používá 16x.

„Srdce“ je sídlem myšlenek (9,4), sídlem chápání (13,15), sídlem hodnocení hodnot a citových vztahů, které z toho plynou (6,21), sídlem různých tužeb a aktivit (15,19), sídlem postoju vůči druhým (11,29), sídlem vztahu k Bohu (15,8).

„Srdce“ je tedy středem intelektuálního, volního i citového života člověka, je místem, kde vznikají a od něhož se odvíjejí a v němž se sjednocují veškeré naše vztahy k Bohem a druhým. Jelikož je takto chápáno srdce vnitřním středem celé osobnosti člověka, musí být čisté.

(2) čistota

Nejprve se budeme zabývat tímto pojmem u Matouše a pak si jeho chápání čistoty osvětlíme dalšími biblickými texty.

Matouš používá slovo čistota, čistý, očistit, příp. nečistý ve čtyřech různých souvislostech: malomocenství, nečistí duchové, jídla a hroby.

Malomocenství je nemoc, která člověka činí nečistým a vylučuje ho tak ze společenství ostatních lidí a účasti na bohoslužbě. Vyléčení se proto nazývá „očištění“, které musí být konstatováno knězem (srov. Mt 8,4).

Démoni jsou po židovském způsobu nazýváni „nečistými duchy“ (10,1; 12,43). „Čistým“ je to, co je v souladu s Bohem, co patří k Němu, co působí, že se Bohu líbíme. Démoni jsou silami stojící proti Bohu a proto jsou nazýváni „nečistými duchy“ – ze tedy v protikladu proti Duchu svatému. Problém čistoty je tedy problémem zda náležet Bohu nebo ne.

Ježíš přirovnává zákoníky a farizeje k vnějškově nabíleným *hrobům*, ale „uvnitř plných lidských kostí a všelijaké nečistoty“ (23,27). Podle židovského Zákona všechno, co náleží k oblasti smrti (k mrtvolám a hrobům), je nečisté a vylučuje člověka z bohoslužby.

¹ Srov. R. Rohr, *Skryté věci*, Cesta, Brno 2009, str. 119.

Ježíš vysvětluje otázku čistoty člověka v kontroverzi s farizeji a zákoníky v 15,1-20, kdy učedníci jedí nečistýma rukama. Nacházíme zde terminologii šestého blahoslavenství – „srdce“ (v.8.18.19) a „učinit člověka nečistým“ (v.11.18.20; je zde použito slovesa *koino* jako opak toho, co je svaté, a tedy nečisté a proto znesvěčující). Ježíš zde ustavuje princip, že čistota člověka – tedy jeho stav před Bohem a schopnost setkat se s Bohem – nezáleží v *jídlech* ani v čistotě rukou, ale v tom, co vychází ze srdce.

(3) *čisté srdce*

Pro čistotu člověka je rozhodující srdce a jeho stav, protože na tomto stavu pak záleží, co ze srdce vychází. Na srdci tedy záleží, zda člověk náleží Bohu nebo ne a tedy zda se mu líbí, kam je nasměrován. Výčet toho, co činí člověka nečistým, se téměř shoduje s Desaterem. Lidé čistého srdce jsou ti, kteří mají svůj střed – srdce – zcela ve shodě s Boží vůlí a jsou svobodní od jakéhokoli postoje a aktivity proti Boží vůli.

Uzří Boha

Bůh je v NZ často nazýván ne-viditelným (*a-oratos*, např. Ko 1,15; srov. Jn 1,18; 6,46). Podle 1K 13,12 „nyní vidíme jako v zrcadle, jen v hádance, potom však uzříme tváří v tvář. Nyní poznávám částečně, ale potom poznám plně, jako Bůh zná mne.“ Je to poznání vzájemné, *tváří v tvář*; podobně 1J 3,2; Zj 22,4.

Všechny tyto texty (1) výslovně zmiňují očištění od hříchů jako podmínku vidění Boha (srov. Mt 5,8); 1K13 však hovoří o lásce; (2) ohlašují změnu současného stavu a jeho spojení s eschatologickým naplněním; (3) potvrzují správnost interpretace, že Mt 5,8 se odvolává na eschatologické naplnění.

Praktické důsledky

Jako hlad a žízeň po spravedlnosti, tak čisté srdce touží po Boží vůli. Ti, kdo tuto touhu mají, chtějí, aby nejen vnější aktivity, ale i celý vnitřní člověk byl orientován k Bohu a jeho vůli. Chudí duchem jsou podobní jako čisté srdcem, přičemž se obě blahoslavenství odvolávají na celého člověka. Jedině zde je možno uznat radikální závislost na něm a dokonalou shodu s jeho vůlí. První postoj je spíše pasivní, druhý spíše aktivní. Obě blahoslavenství jsou inkluzí, která zahrnuje blahoslavenství, v nichž se popisuje, které postoje mají určovat vztahy k Bohu a bližním. Další blahoslavenství pak bude o postoji k hádavým a pronásledovatelům.

V šestém blahoslavenství se poprvé výslovně hovoří o Bohu, o přímém setkání s ním. Zatímco předchozí blahoslavenství snad ještě mohla být nejasná, nyní ne: dar Boha samotného. Útěcha, milosrdenství atd. není ničím jiným než tím, že člověk je přijat do společenství Božího. Zdá se, že povaha tohoto společenství bude nadále upřesněna sedmým blahoslavenstvím.

I „nevěřící“ má svůj střed! Buduje se úsilím o vnitřní integritu v souhlasu s lidskými ideály.

Modlitba srdce („Ježíšova modlitba“)

Je ještě jiná cesta, jak srdce uchovat „čistým“ - praktikování tzv. Ježíšovy modlitby „Pane Ježíši Kriste, Synu Boží, smiluj se nade mnou hříšným“.²

Originální způsobem ji přibližují John Tavener a Bjork.

(<https://www.youtube.com/watch?v=IEhq3rkbVr8>)

² Srov. např. https://cs.wikipedia.org/wiki/Poutník_vypráví_o_své_cestě_k_Bohu, 15-04-2018